

Како сам бомбардовао Србију

Пише: Тони Блер
петак, 10 септембар 2010 06:06

(Време, 9.9.2010)

"Од почетка јануара 1999. радио сам на томе да створим консензус за акцију. Моја стратегија је једноставно била да осмислим низ јаких декларација и одржавам дипломатске преговоре, али и да направим план по којем ћемо у случају да они не дају резултате војно реаговати... То сам видео пре свега као морални проблем... На Косову су обични цивили били одвожени од својих кућа и постајали избеглице, убијани, силовани, пребијани брутално и садистички, целе породице су понижаване и уништаване", пише у својим мемоарима *Путовање* бивши премијер Велике Британије.

За *Време* из Лондона

Првог дана након што је у Лондону објављена аутобиографија Тонија Блера *Путовање* (*A Journey*), у књижарама широм Британије које су ексклузивно продавале књигу упола цене настале су гужве, као када своје нове књиге издају Џоан Роулинг, ауторка *Харија Потера*, или Ден Браун, писац *Да Винчијевог кода*. Највећи ланац књижара у Великој Британији "Вотерстоун" дан након почетка продаје *Путовања* објавио је да је књига званично постала њихова најбрже продавана аутобиографија у историји, а огласиле су се и интернет продавнице "Амазон" (британски, канадски и амерички портали), где књига такође бележи енормно велики успех и на путу је да постане најпродаванија аутобиографија икада. Некадашњи премијер овим кораком покушава додатно да увећа своју историјску важност, да објасни још увек нејасне политичке одлуке и себи створи својеврстан алиби, а како многи британски коментатори примећују, и економска добит од бестселера игра важну улогу.

Тони Блер је мемоарима *Путовање* узбуркао читаву светску јавност и после неколико година тишине (током којих се, како каже, бавио добротворним радом) вратио се на насловне стране светске штампе. Књижевни критичари најчешће се слажу у оцени да *Путовање* има призив хвалоспева, па "Њујорк тајмс" истиче како се Блер превише бави представљањем себе као великог играча, а да је у сенци остала поента, односно

Како сам бомбардовао Србију

Пише: Тони Блер
петак, 10 септембар 2010 06:06

разлози и начин на који је обликовао своју политику. "Лос Анђелес тајмс" додаје да је Американцима посебно занимљиво да читају о односу политичког лидера са краљевском породицом, док лондонски "Индипендент" пише да Блерова књига "мање подсећа на мемоаре, а више на дуг списак његових ствари". Крајем прошле недеље, као још једна реакција на тек објављену аутобиографију, Блера је гомила "обожавалаца" у Даблину засула ципелама и јајима при његовом доласку у књижару у центру града, где је требало да потписује књиге.

ДАЈАНА ЈЕ БИЛА МАНИПУЛАТОРКА: Поред личних проблема које износи, као на пример са алкохолом, на популарност Блерових мемоара утиче и то што пише о стварима које су се десиле у блиској прошлости и чији су МНОГИ актери још увек живи. Тако је на пример фронтмен британског поп састава У2, Боно, по Блеровим речима имао квалитете и могао је да буде премијер и заврши у Даунинг стриту број 10, да се није определио за рок. Блер пише и о краљевској породици, па негодује поводом љубавне везе принцезе Дајане од Велса са милионером Додијем ал Фаједом, а у једном тренутку је назива и "манипулаторком" ("Дајана је била манипулатор као и ја"), док свог партијског колегу и наследника на месту премијера, Гордона Брауна, назива "тешким" и пише о сукобу њихових визија будућности Лабуристичке партије.

Блер детаљно пише о својим односима са Билом Клинтоним, Џорџом Бушом, Владимиром Путином, Нелсоном Манделом, а пажњу јавности додатно окупирају описи његове улоге у ратовима у Сијера Леонеу, Авганистану, контроверзном Ираку (главни разлог због којег је нападнут јајима и ципелама) и Косову, које је било његова улазница на велику светску сцену.

ПРАВА СТВАР: У разговору за ББЦ поводом објављивања књиге, на питање како је Косово утицало на његово испуњење као премијера, Тони Блер одговара: "Веома много, то је било време када сам први пут осетио да радим свој посао на прави начин и да сам на правом путу. Ја сам потпуно веровао да би било катастрофално посматрати етничко чишћење на вратима Европе, а не предузети ништа."

На равно 30 страна, у осмом поглављу названом "Косово", Блер систематично објашњава своју прву међународну победу освојену НАТО бомбардовањем Србије 1999. године којим је спречено "етничко чишћење на вратима Европе". Бивши британски премијер отворено себи приписује највеће заслуге за војну интервенцију, објашњавајући како је широм света заговарао такав потез, негодујући због непредузимања копненог напада.

Како сам бомбардовао Србију

Пише: Тони Блер
петак, 10 септембар 2010 06:06

Док издавачи широм света ужурбано преводе Путовање, "Време" објављује најзанимљивије одломке из поглавља "Косово" Блерове аутобиографије.

ПОЛИТИЧКА ФИЛОЗОФИЈА: "Постоје различите консеквенце када се мешају унутрашња и спољна политика: спољна политика мора бити формирана на другачији начин. Глобални изазови захтевају глобална решења. Глобална решења захтевају глобална савезништва. Глобална савезништва не могу бити саграђена на основама личног, уског националног интереса. Она треба да буду основана на заједничким глобалним вредностима."

ЕТНИЧКО ЧИШЋЕЊЕ: "Резултат босанског конфликта поделио је бившу Југославију у неколико држава по Дејтонском споразуму с краја 1995, који је постигнут енергијом и досетљивошћу америчког дипломате Ричарда Холбрука. Ипак, Западу је требало две године да се коначно умеша и да тако дође до неке врсте мира, а за то време погинуло је више од 750.000 људи.

ЗА И ПРОТИВ: Док једни протестују, други траже аутограм

У децембру 1998. Педи Ешдаун ми је послао поруку са своје посете региону. Известио ме је да су ствари генерално напредовале, али са изузетком Косова – тамо су се ствари погоршавале. ОВК, косовска паравојна "ослободилачка" војска, наоружавала се спрам српских војних покрета који су изгледали као припрема за напад. Педијеве стрепње потврдили су наши обавештајци крајем 1998, они су нас известили о јаким доказима да је Милошевић на корак од тога да одобри велики српски напад.

У октобру 1998. постигнут је привремени договор и неколицина цивила (протерани косовски Албанци) вратила се са уверавањем међународне заједнице да је то безбедно учинити. Али од тада расељавање и убијање је настављено.

Ово је било етничко чишћење. Штавише, дешавало се баш на граници Европе. У прва два месеца 1999. међународна јавност почела је да реагује. Конференција у Рамбујеу у Француској покушала је да издилује договор. Резолуције су прошле, ставови су изнети и дате су изјаве о неприхватљивој природи онога што је Милошевић радио, али убијање и протеривање је настављено. У Рачку, малом селу на Косову, 15. јануара четрдесет пет

Како сам бомбардовао Србију

Пише: Тони Блер
петак, 10 септембар 2010 06:06

цивила је погубљено."

АКЦИЈА: "Коначно, у марту, војна акција је предузета, у облику НАТО напада на Милошевићеве снаге. Ово се наставило до јуна 1999. када је, суочен са могућношћу копнених напада, макар од стране САД и Велике Британије, Милошевић поражен; тај пораз је довео до пада његовог ауторитета и у то време његовог уклањања са власти. Око 750.000 избеглих се вратило. Косовски конфликт научио ме је много чему, о владавини, о лидерству, о себи."

СВАЂА СА БИЛОМ: "Косово је било велики проблем за САД. За разлику од каснијих конфликта у Авганистану и Ираку, било је тешко објаснити директан амерички интерес. Није било правог циља у јавности ни међу политичарима за било какву акцију, а поготово не за главну војну акцију укључујући и копнене снаге. САД су то виделе као више-мање проблем Европе на европској граници, хиљадама миља од Америке, и да Европљани треба сами да одлуче хоће ли се тиме позабавити."

У дискусији са званичницима и нашом војском схватио сам врло брзо да нема начина на који ће се ово решити само дипломатијом и да ће војне снаге бити неопходне. Још од нашег пораза због неинтервенисања у Босни и катастрофе у Сарајеву, Милошевић није осећао, што не изненађује, да постоји одлучност Запада да снажно реагује, верујући да може да уради мање-више све што му је воља. Као резултат, савет који сам добијао био је да ће се без барем претње војном акцијом тешко зауставити сцене примењене бруталности и застрашивања. Преовладало је мишљење да ће он чак и тада тестирати нашу одлучност, да би видео да ли бисмо ставили своје снаге тамо где смо говорили да ћемо то учинити."

МОРАЛ И ЕФЕКАТ ЛЕПТИРА: "Од почетка јануара радио сам на томе да створим консензус за акцију. Моја стратегија је једноставно била да осмислим низ јаких декларација и одржавам дипломатске преговоре, али и да направим план по којем ћемо у случају да они не дају резултате војно реаговати."

Зашто сам толико био за реаговање? Пре свега то сам видео као морални проблем. И то је, на неки начин, дефинисало мој однос према спољним и војним интервенцијама. То сам такође видео и као расветљавање личног националног интереса; проблем за који сам веровао да ће се, ако га оставимо нетакнутим и дозволимо да се етничко чишћење дешава непримећено, кад-тад појавити у другим деловима Европе.

Како сам бомбардовао Србију

Пише: Тони Блер
петак, 10 септембар 2010 06:06

Како год, моја главна мотивација је била шокираност оним што се догађа. Тамо су обични цивили били одвожени од својих кућа и постајали избеглице, убијани, силовани, пребијани брутално и садистички, целе породице су понижаване и уништаване. Боже, да ли смо ишта научили из историје Европе? То је било шокантно. И упркос свему, у неким моментима смо се питали, да, па, било је шокантно, али да ли смо заиста морали да будемо умешани?

Касније, када сам посетио избегличке кампове у Македонији и чуо срцепарајуће приче, осетио сам се поносним због онога што смо учинили, јер ће се ове избеглице вратити кућама, али и врло нелагодно због тога што смо били тако близу да их напустимо."

ДРУГА ОПРАВДАЊА: "Током 1991. и 1992. етничко чишћење је третирано као политика организована од стране Милошевића и спроведена са екстремном бруталношћу од стране Југословенске народне армије. Од популације која броји мало више од четири милиона, 200.000 Бошњака је убијено, а приближан број је повређен. (...) УН су биле беспомоћне. Када су борбе почеле, њихове снаге у Сарајеву су повучене и цивили у граду су препуштени сами себи, 12.000 их је погинуло. Стотине их је погинуло и у Хрватској, а неколико стотина хиљада их је расељено по региону. Чак и када је успостављен мир, Милошевић је остављен нетакнут, а проблем остао нерешен. Када сам почетком 1999. сео да осмислим начин за решење проблема, био сам забринут да је и даље присутна уздржаност која је била одлика нашег става у раним деведесетим."

УБЕЂИВАЊЕ: "Ја сам радио са две групе: Американцима и Европљанима. Да будем јасан, пре свега мислим на Жака Ширака и Герхарда Шредера, док сам у разговорима са италијанским премијером Масимом д'Алемом, кога сам такође одмах укључио обавештавајући Италију о извесности сукоба, покушао да нагласим бригу да нерешавање овога може само да нас увуче у још дубље проблеме. Врло рано, они су били спремни да изразе гађење оним што се дешава захтевајући да се заустави, али инсистирајући да било које војно застрашивање мора јасно искључивати употребу копнених снага. (...)

Тако, гледајући са стране, био сам некако изолован на европској сцени. Истини за вољу, Герхард је имао праве унутрашње и специфично немачке стрепње по питању војне акције, из познатих разлога. Немачка је по питању коришћења својих снага постала ограничена својим уставом и политиком. Али, како је време пролазило, он је постао више емпатичан да се копнене трупе ни у ком случају не смеју користити, не само немачке, већ било које државе. То је био први прави сукоб у мом односу са њим."

Како сам бомбардовао Србију

Пише: Тони Блер
петак, 10 септембар 2010 06:06

НА ВЕЗИ СА БИЛОМ: "Док смо почињали припремне договоре за НАТО офанзиву, нешто друго је постало кристално јасно: чак и ако предузмемо само акцију из ваздуха, 85 процената напада би били амерички. Истина је, без САД, заборави; ничег не би било. (...)

По питању војне интервенције из ваздуха и по питању употребе копнених трупа, почео сам да се бавим Билом Клинтоном. У то време, мој однос са њим постао је близак. (...)

На почетку 1999, када сам планирао шта треба да урадимо како бисмо успели, закључио сам да све зависи од мог односа с њим. Европљани на своју руку никада не би реаговали. (...)

Бил и ја смо се договорили да војну акцију предузмемо серијом НАТО ваздушних напада. На почетку, и упркос мом јаком неслагању, одлучено је не једногласно да неће бити потребе за копненим трупама. Без те изјаве, не би било ни ваздушне акције, па сам мислио да то вреди договора."

РУГОВА МОЛИ ЗА ПОМОЋ: "То је било страшно: цивилно становништво полако је почињало да тоне у прљавштину и то само зато што су другачије вере. Лидер Косовара, Ибрахим Ругова дошао је да ме види. Био је мршав, болестан човек који је имао рак грла. Он је молио за помоћ. 'Они нас убијају', рекао је. Дао ми је поклон, мало парче пурпурно-белог косовског кристала. 'Ја имам мало да дам', објаснио је. Држао сам га на свом радном столу у Даунинг стриту број 10."

ЖАЉЕЊА: "У почетку, мета је било у изобиљу. Модерном технологијом и наоружањем оне су брзо уклањане. Онда се поставило питање: шта сада? Мете су постале измешане са цивилним областима. Расте 'колатерална штета', застрашујућа фраза коју сам покушао да забраним, и погрешне мете су погађане. (У овом случају, не само цивилне већ и катастрофалном несрећом Кинеска амбасада у Београду.) Непријатељу је нанета штета, али није побеђен. Фрустрација је расла. (...) Милошевић је и даље заслужио казну, али мете су постале све теже и теже. Цивилни конвој је погођен, изазивајући критике на наше активности."

Како сам бомбардовао Србију

Пише: Тони Блер
петак, 10 септембар 2010 06:06

О КЛАРКУ И СОЛАНИ: "Вес Кларк, врховни европски командант задужен за војне операције НАТО-а, био је добар, предан момак, али ни на који начин није имао потребну медијску и комуникацијску инфраструктуру за доминацију у светским вестима, какву је оваква активност захтевала. Хавијер Солана, генерални секретар НАТО-а, такође је био прва лига, али заглављен између различитих погледа (да не кажем ега) својих политичких шефова."

ПОРУКА ИЗ МАКЕДОНИЈЕ: "Педи је поново отишао на Балкан и вратио се убеђен да не побеђујемо. Након 30 дана рекао је, још увек нисмо зауставили Милошевићеве акције против Косовара. Број избеглица је растао; мете су се сужавале. Македонски премијер ми је поручио преко Педија: 'Мој народ је уплашен јер мисле да НАТО има план за који им није речено. Ја сам још уплашенији, јер знам да НАТО нема план.'"

КРАЈ ЈЕ БЛИЗУ: "Ја сам такође наглашавао да победа против Милошевића може бити сигнал за потпуно нову будућност балканских земаља у Европи.

Занимљиво је да ми је 1. јуна Дејвид Милибанд послао поруку са Флориде, где је био у исто време када и председник; Дејвид је поручио да мисли да је Клинтон у себи већ донео одлуку (да одобри копнени напад), а да је сада једини проблем како то представити америчком народу.

Како је наша преданост расла, Милошевић је почињао да пада. Приближавали смо се крају. Након што су се европски лидери састали 3. јуна, преговарачи УН-а предвођени финским председником Ахтисаријем отишли су у Београд. Милошевић је био спреман да капитулира. Током следећих дана ишло је горе-доле, али у суштини је било готово. Десетог јуна склопљен је договор о комплетном и безусловном одласку српских снага са Косова.

Епилог је био сјајан, а десило се овако: идеја је била да се српске снаге повуку, а НАТО би затим отишао на аеродром у Приштини. У петак 11. јуна пробудила нас је вест да је дошло до кашњења и само нам је речено да руске снаге намеравају да заузму аеродром. За све то време, Руси су се снажно противили војној акцији, што је био један од разлога што нисмо могли да добијемо резолуцију Савета безбедности Уједињених нација. Они су очигледно били врло блиско повезани са Србима. Да су заузели главни аеродром, све би постало фијаско."

Како сам бомбардовао Србију

Пише: Тони Блер
петак, 10 септембар 2010 06:06

САДА ЈЕ ОК: "Нико не може рећи да су проблеми на Балкану сада решени. Сијера Леоне је и даље сиромашан, као и већи део Африке. Али Балкан, који је више од једног века био синоним за нестабилност, данас има, ако ништа друго, могућност за бољу будућност. Хрватска има отворене преговоре о приступу Европској унији, а Словенија је пуноправни члан. Сијера Леоне је демократија."

(Текст и превод **Марко Миловановић**)